

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

ԹԻԻ Ը. — ՇԲԶԱՆ Ի.

1887

ՏԱՐԻ Ի. ՕԳՈՍՏՈՍ 31.

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՄԱԳՈՒՐ ՀՈԳԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾ ԿՏԵՍՆԻ:

ՄԻ ՄՏԸՆԾՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՒՕՏԸ.

Մաս. Ե. 8.

Ա՞՞՞՞ իմ ես՝ երկրիս հողի կտորս, որ դու, ո՞վ իմ Ստեղծող, արժանի ես անում ինձ տեսնել քեզ քո փառքիդ մէջն: Առաւօտուան ոսկեփայլ լուսի մէջ տեսնում եմ ես քո երեսիդ ճառագայթը. երկինքը պատմում է Քո զօրութիւնն. երկիրս կանաչում է, մռնչում է ծովը. և ինչ որ շուռչ տանի, Քեզ, Աստուծոյդ փառք է տալիս: Եւ ե՞ս միայն պիտի

լռէի: Երկնքի այն բարձրութիւնների մէջ ես աւելի պարզ կրտեսնեմ երկնաւոր Հօրս՝ պայծառացած, ու Նորա աթոռի առաջը ծռւնք կրդնեմ: Ո՞վ եմ ես, որ ուղղում ես ինձ Քրեանելիների հաշուի մէջ դնել, նորանց կարգը դասել ու ինձ Քեզ զաւակ ես ընտրել:

Միլիոնաւոր մարդիկ ամեն մի առաւօտ ինձ հետ մտնում են կենաց ժամերի նոր շրջանը, հազարաւորներն օրուայ իրիկուանը չեն հասնիլ, նորա վերջաւորութիւնը չեն տեսնիլ. կարելի է, որ ես էլ նորա ընթացքի կիսումն աշխարհիցս դուրս կը կանչուեմ, ինչու որ կը գայ վերջապէս այն անփախչելի րոպէն, որոյ մէջ իմ մահն կը տեսնեմ:

Այ ծերունի, մազերդ ճերմակել են, օրից օր ոյժդ պակասում է. դա մահուան առաջին փշուժն է, որ քեզ վերայ փշում է հեռուից: Այդպէս դեղնում է ձմեռուան առաջին փշուժից ծառերի տերեւը: — Ո՞վ մարդ, ո՞վ կին, առոյգ հասակի մէջ լինելով, ձեր ոյժն ու լոյսը ձեր վրան է, անթերի վայելումէք կեանքը, բայց նայեցէք ձեր ետեւը. ձեզ նմաններից հազարաւորներ իրանց կեանքի ամառուան մէջ, իրանց գըլուխը քաշ արին ու ընկան՝ դաշտի հասած ու հնձուելու ցորենի նման՝ մահուան մանգաղի տակ: — Ո՞վ պատանի, ո՞վ ծաղկահասակ օրիորդ, դու հրճուելով վայելում ես կեանքիդ օրերը. քո կեանքիդ ընթացքը քեզ դեռ ևս մի ամբողջ յաւիտենականութիւն է երևում, որոյ ծայրը չես տեսնում: Բայց գիտե՞ս երբ է քո վերջը: Գիտե՞ս արդեօք, որ մահաբեր հիւանդութեան սերմը քո կուրծքիդ մէջն արդէն ծածուկ քնած չէ: Գիտե՞ս որպիսի աննշմարելի դիպուածներ քեզ քո կեանքի գունիցը դուրս հանել կարող են: Անցկացած ժամանակի գերեզմանների վերայ լաւ մտիկ տուր. նորանք ծածկում են պատանիների էլ, ծաղկահասակ օրիորդների էլ աճիւններն:

Երբ որ այդ բանը մտածում էք, ահ ու գողի մէջ էք ընկնում: Կը ցանկայի՞ք, որ ձեր գլխիցը հանէք այդ միտքը, — Այդպէս չպիտի անէք, որովհետեւ մե՞ծ նշանակութիւն ունի այդ մտածութիւնը ամեն մի հոգւոյ համար: Միշտ մտքնե-

բուժիչ պահեցէք ձեր մահը, միշտ ձեր աչքի առաջն ունեցէք ձեր վերջն. ինչու որ իմաստուն մարդն ամեն բանի մէջ, ինչոր սկսում է, նորա վերջն է մտածում:

Ամեն մի մարդ, ամեն մի առաւօտ նոր նոր ծրագիրներ է կազմում իւր համար: Ամեն մի մարդ՝ իւր տան գործերի համար, իւր կատարելու քաղաքական գործերի համար նոր յատակագծեր է շինում: Ամեն մի մարդ նոր յոյսեր է կապում իւր համար այն բանին, որ այսօր պէտքէ անի: Ամեն մի մարդ մշտքից անց է կացնում նոր ակնկալութիւնն ունենալ բարեպատեհ գիպուածներից՝ ու բարեբաղդութեան հասնել, կարելի է, օրն իրիկուն դեռ չեղած: Կարծես օրուան հենց առաջին ժամի հետ ծնումեն մեր սրտի մէջ շատ ու շատ ցանկութիւններ: Սակաւ է պատահում, որ մարդու մտքերն այնպէս վառ կերպով գէպի ապագան գնան, ինչպէս որ արեգակն սարերի քամակից՝ նոր ծնածի նման՝ կրկին դուրս է գալիս:

Եւ ինչո՞ւ համար է այս ամեն բանն: Ի՞նչ են վերջապէս այս բոլոր ծրագրերն ու յոյսերն, այս բոլոր յատակագծերն ու ակնկալութիւններն այս բոլոր ցանկութիւններն ու հաւաքանքներն: Ուրիշ բան չեն, այլ միայն, այն, որ ամեն մի մարդ՝ իւր մտքովն ու սրտով՝ ուղղում է յայտնել Բարեպատեհութեան համար իւր անեցած փոփոխութիւնները:

Սորա համար աշխատասէր տան հայրը հոգս է անում ապագայի համար, որ իւր և իւրայնոց համար իւր կարողութիւնը մեծացնի, աւելացնի: Սորա համար մարդու կինն ու տան մայրը իւր անելու գործերի նախագիծ է շինում, որ տնական կեանքը գեղեցկացնի: Սորա համար մարդու՝ ձեռնարկութիւններ անող խելքը կրկնապատկում է իւր ջանքն, որ աւելի բարձր պատուի հասնի, աւելի լաւ անուն ունենայ: Սորա համար ծաղիկ հասակի մէջ եղողների երեւակայութիւնը մեծ մեծ երազներ է տեսնում:

Այս ցանկութիւններն և ակնկալութիւնները ներելի են, այս նոր ջանքն ու աշխատութիւնը՝ բարօրութիւնն աւելացնելու համար՝ գովելի է. բայց, երբ որ քո այս ցանկութիւններդ կատարուէին, բոլոր սրտովդ գոհ կըլինէիր արդէն: — Կարծում ես դու, որ քո ցանկութիւններիդ հասած կլինէիր, երբ որ այս բոլոր Դժոյշները բարօրութեանդ համար ձեռք բերած լինէիր.

այն ժամանակ բաղդաւորութեան համար ունեցած Ռիշմէլի
անփրգով բաղդաւորութեան ևս հասած կըլինէիր:

Աւաղ, ոչ, ինքզ քեզ մի խաբիր: Միտքդ բեր, ինչպէս շատ
անգամ սիրտդ տեղը չէր լինում, երբ որ ուտելիքի համար ոչ
մի հոգս էլ չէիր ունենում. ու ինչպէս ուրախ էիր ընդհակա-
ռակն այն ժամանակն էլ, երբ որ այս ու այն բանը քեզ պակաս
էր, ինչ որ այժմ ունիս: Միտք արա՛, որ մի ցանկութեան կա-
տարումն՝ իրաւ է, մարդուս ուրախացնում է, բայց երբէք
երկար ժամանակ չէ քաշում այդ ուրախութիւնն, և թէ՛
ամեն անգամ, երբ որ մի փափագ լցվում է, նորա տեղը մի
ուրիշն է ծնում: մտածիր, որ քո ներքին բաւականութիւնդ
շատ անգամ բոլորովին կախում չունէր արտաքին հանգա-
մանքներից:

Եւ ի՞նչպէս կըլինէր, եթէ որ դու այսօր մի նպատակիդ հաս-
նէիր, որոյ մասին աշխատում ես, եթէ որ քո սրտիդ ամե-
նածածուկ ցանկութիւնն կատարուէր, որ՝ քեզանից ջոկ՝ ոչ
մի մարդու յայտնի չէ՝ բացի Աստուածանից — և այն ժամա-
նակ՝ քո նպատակին հասնելուդ հետ՝ մահդ էլ վրա հասնէր: —
Ի՞նչ կըլինէր այն ժամանակ քո մտքումդ քեզ համար յղացած
կատարելատիպն, որին ձգտում էիր, որոյ ետեւիցն էիր ընկ-
նում տարիներով՝ անհանգիստ սրտով, անդուլ և անզաղար
բաղձանքով՝ որ հասնես. — մի երա՛զ, մի ստուեր:

Սորա համար իմաստուն մարդու նման՝ միշտ վերջը մտածիր
այն բանի, որ սկսում ես անել: — Դեռ ևս գոհ մի լինիր, որ
քո աւաւօտուան աղօթքի ժամանակ, նոր մտադրութիւններ
ես գլխումդ գրել քո արտաքին կեանքիդ համար — մտածիր քո
նէր+ին կեան+իդ վրայ էլ, քո իսկական, տեղական բարօրու-
թեանդ համար էլ, որ առաջ է գալիս միայն քո սրտիդ գեղեց-
կութիւնից: Քրիստոնէան իւր բոլոր գործերն Աստուծով պէտք
է սկսի, ինչու որ ոչ մի սակի, ոչ մի ծիրանի, ոչ մի մեծութիւն
չէ պարգեւում մարդուս աշխարհիս վերայ այնպիսի մի անպղ-
տոր, անաղարտ, և անապական բաղդաւորութիւն, որ ապիս
է հրօշ: — Կա՛ւ իմացիր որ շատ անգամ մեծ փառքի ու անուան
աէր, մեր՝ երանի տուած մարդու օիրան ուտում, մաշում է
տրամութիւնն, իսկ հոգսը թաղաւորազն իշխանի համար ան-
գամ պատրաստում է փուշերից շինած անկողինք: Թէեւ նո-

րանք երկրաւոր փառք աւելի ունին քան թէ դու քեզ համար կը ցանկայիր, բայց, կարելի է, պակաս են վայելում, քան թէ դու քո ունեցած միջոցներովդ, կամ թէ քաղաքական կեանքիդ ստորին աստիճանի մէջ ունիս ու վայելում ես: Քո ձեռքդ է ու քեզանից է կախուած մարդկային կեանքի մէջ ամենաերջանիկ լինել. — ու կարող ես լինել. քո սիրտդ էլ այդ է պահանջում:

Քո ծածուկ արած աղօթքիդ մէջ մօտեցել ես արդեօք երկնաւոր Հօրդ ու աղաչե՞լ ես, որ քո միտքդ լուսաւորի, որպէս զի ձեռք բերել կարողանաս այն, ինչ որ գերագոյն բարին է երկնքումն ու երկրիս վերայ, յաւիտենական կեանքի մէջ ու այս անցաւոր աշխարհում: Մօտեցե՞լ ես արդեօք խոնարհ սրբտով քո փրկչիդ, քո աստուածային Ուսուցչիդ ու հարցրե՞լ ես, ինչպէս երբեմն հարուստ երիտասարդն հարցրեց նորան. «Վարդապետ, ի՞նչ բարի գործ անեմ, որ յաւիտենական կեանքը ժառանգեմ»:

Երանի նորանց, որ հասարակ չեն, ինչպէս որ նորանք Աստուծոյ իշխանութեան: — Այսպէս է պատասխանում քեզ Փրկիչ սուրբ ձայնն, և այս աստուածային խօսքերը ցոյց են տալիս այն ճանապահն, որ դու պէտք է ընտրես, ցոյց են տալի քեզ երանելի կեանքը, հոգւոյ գերագոյն բարին, որ դու այս ճանապարհի և ոչ մի ուրիշ ճանապարհի վրայ կը գտնե՞ս:

Մտքրե՞լ ես արդեօք քո խղճմտանքդ քեզ տանջող իւր ամեն յանդիմանութիւններից՝ քո արած վատ գործերիդ համար. մեռցրե՞լ ես արդեօք գիշերուան քնի հանգստութեանդ մէջ քո թշնամութիւններդ, քո անկարգ վարմունքդ, քո նախանձդ: Քցե՞լ ես արդեօք քո անցկացած ժամանակի անտակ ծովը քո մեղսական ցանկութիւններդ, քո մոլի իղձերդ, քեզ անպատիւ անող սովորութիւններդ: Այժմ քո քնիցդ զարթնե՞լ ու պարկած տեղիցդ վեր ես կացել արդեօք՝ նորոգուած ու կազդուրուած՝ մի նոր ստեղծուած, աւելի լաւացած մարդու նման, որ կը համարձակի իրաւունք ունենալ մասնակից լինելու հոգիների գերագոյն երջանկութեան, որ Աստուած պարգևել կարող է իւր հարստութեան լիութիւնից:

Ինքդ քեզ քննիր. — Մի թռչիր, քեզ քցիր անխելք մի թեթեւամտութիւնովդ քո անելու օրական գործիդ մէջը, Միայնու-

Թեան մի քանի բոսկիներ գտիր, ուր ոչ մի բան չէ կարող քեզ արգելք լինել քո վերայ մտածելուդ, ու հարցրու քեզ այնպէս, որպէս թէ այդ հարցումը քեզ եղած լինէր մեռելներին Դատողի բերանից. Ի՞նչ դրուծեան մէջ է սիրտդ: Ի՞նչ սխալանքներ կան, որ դեռ ևս կեղտոտում են նորան: Ի՞նչ և ո՞ր անմաքուր կրքերդ դեռ ևս արգելք են լինում քեզ, հեռացնում ու անջատում քո գերագոյն բարւոյդ հասնելուց: Ի՞նչ բաներ կան, որ արել ես ու այժմ սրտանց ցաւում ես ու ափսոսում: Հոգւոյ ո՞ր գեղեցիկ յատկութիւն, ո՞ր առաքինութիւն դեռ ևս պակաս է քեզ, որ եթէ ունենայիր, Աստուծոյ և մարդոց առաջ աւելի սիրելի կըլինէիր:

Սրբուհի Տառնիք եղբիւ: — Ա՛խ, որչափ շատ միտք կայ այս քիչ խօսքերի մէջ: — Դեռ ևս հերիք չէ, որ դու աչքի երևելու ոչ մի վատ բան չես անում, որ դու ոչ մի կոպիտ յանցանքով չես կեղտոտում քեզ, որ դու արբեցող՝ կամ խաբերայ, մատնիչ՝ կամ զրպարտիչ, անմեղութիւնը գլխից հանող՝ կամ սուտ երգում ուտող չես, — չէ, ոչ միայն ձեռքերդ կեղտոտուած պիտի չլինին արիւնի՝ կամ յափշտակութեան մէջ. «Ի՞նչ էլ մաքուր պիտի լինի», ոչ մի վատ Տառնիքն այդ սիրտը պիտի արատաւորած չլինի մեղքերով: Մառնիք սրբուհի եղբիւ:

Բայց մի երեւակայիր, որ դու արդէն ունիս երջանկացնող մաքուր սիրտ, ինչ որ դու ոչ մի մարդու գիտութեամբ վատութիւն չես արել, և մինչև անգամ մտքումդ էլ մէկին մի վատութիւն չես կամեցել: Ա՛խ, որպիսի ողորմելի առաքինութիւն է այդ: Մեռելներն էլ այդպէս բարեպաշտ են. ինչու որ նորանք էլ ոչ մի վատութիւն չեն անում ոչ գործով և ոչ խօսքով:

Ո՛չ, դեռ ևս մաքուր սիրտ չունիս դու, քանի որ միտքդ ես բերում թէ՛ քեզ նման մարդուն այնքան բարիք չես արել որչափ որ կարող էիր անել: Ո՛չ, քո սիրտդ մաքուր չէ, քանի որ առաքինութիւն ես քարոզում, ու գործով չես կատարում: Քո սիրտդ մաքուր չէ, քանի որ քո բան ու գործդ, բոլոր քո ջանքդ այն ուղղութիւնը չունի, որ քո գործունէութեան շրջանի մէջ ամենի բարեբարը լինիս, որոց հետ յարաբերութիւն ունիս, և որոնց որ դու կարող էիր օգտակար լինիլ ու բարիք անել: Քո սիրտդ դեռ ևս մաքուր չէ, քանի որ դու միտքդ բե-

րել չես կարողանում, որ դու այսօրուանս մէջ մի մարդ ու մի օգտակար ծառայութիւն չես արել, մի ուրախութիւն չես պատճառել, թէեւ այդ արած գործդ քո կողմից զոհողութեամբ էլ եղած լինէր:

Մի համազիր ինքդ քեզ, որ դու աշխարհիս մեծ Փրկչի կատարեալ աշակերտն ես, նորա համար, որ ոչ մի մարդ հրապարակական անպարկեշտութեանդ համար քեզ մի յանդիմանութիւն անել չէ կարող: Զէ՛ որ արդէն շատ անգամ՝ մարդկանցից ծածուկ ու մենակ եղած ժամանակդ՝ գրգռուած երեւակայութիւնդ անպարկեշտ պատկերներով է լցրել սիրտդ: Միտք արա՛, որ վատ մտքի ու վատ գործի մէջ մի շատ բարակ պատկայ միայն, որն որ կատարած ցանկութիւնն՝ ամեն մի փորձութեան ժամանակ՝ շատ հեշտ է քանդում: Միայն հաստատ կանոններ ունեցող կոյս սիրտն, միայն կռուի մէջ պողպատի պէս պնդացած սիրտն Աստուած կրտեանի:

Աստուած տեսնե՛լ: — Այ թէ մարմնոյ աչքով, այլ քո բոլոր հոգւովդ, քո բոլոր ներքին մարդովդ կրտեսնես ու կը զգաս դու նորան քո մէջդ, ո՞վ մաքուր մարդ: Մաքուր սրտով եղի՛ր, և մոլութեան վերայ արած յաղթութեանդ գիտակցութիւնն արդէն այս աշխարհիս մէջ քեզ դէնն անց կը կացնի այս կեանքիս պատահական դժբաղդութիւնների վրայով, ու մի երկինք կիջեցնի քո սրտիդ մէջ: Մաքուր սրտով եղի՛ր, և ամեն մի մտածմունքովդ՝ Աստուծոյ և յաւիտենական կեանքի վերայ՝ մի Աստուածային բոց կը վառուի ու ման կը գայ քո հոգւոյդ մէջ՝ իբրեւ մի ճառագայթ լաւագոյն աշխարհից: Եթէ որ թագաւորներն իրանց գաւազանը քո ոտիդ տակը դնէին, աշխարհն էլ ոսկու գանձեր քեզ սեպհականութիւն տար, — դու չէիր փոխիլ այդ չմնալու բանի համար քո ներքին գիտակցութեանդ երկինքը, քո սրտիդ աստուածային հանգստութիւնն, որ ստացել ես Աստուծոյ օրհնութիւնով: Աստուած Գեորգի: Ա՛յլ քրիստոնեայ, ո՞վ Յիսուսին նուիրուած անձն, դու նորան կրտեսնես քո հոգւոյդ աչքերով, որ կրացուին Յիսուսի քեզ տուած ուսումովը: Մարդուս հոգին, առաքինութիւնով մաքրուած՝ ու պայծառացած սուրբ կրօնով և զգայականութեան կապերիցը արձակուած, աւելի պարզ է տեսնում, քան թէ այն հոգին որ հողեղէն մարմնոյ մէջն է ու հող դառնա-

լու քանի համար է ապրում: Դու Յիսուսի հետքովը ման
կըգաս Աստուծոյ առաջը, նորա մէջը կապրիս ու կշարժիս, և
նա քիչ կերեւի ամբողջ իւր աշխարհի ամէն հրաշալիքների մէջ:
Երբ որ ձմեռուան գիշերը քո աչքիդ առաջն է հանում ան-
սահման երկնքի միլիոնաւոր աստղերն, երբ որ գարնան օրերը
միլիոնաւոր ծաղիկներ քո ոտքիդ տակը փռում, երբ որ ա-
մառուան մէջ օդը խառնվում է ու կայծակի բոցն երկնքի կա-
մարն է ճեղքում, երբ որ աշնան մրրիկն, ահագին ձայներ հա-
նելով, հարիւր տարուան կազմների միջիցն է փչում — դու
այդ բնական ամենայն փոփոխութիւնների մէջ ոչ թէ աստղեր,
ծաղիկների, ոչ թէ բոց ու մրրիկ կտեսնես, ոչ, դու Աստուած
կտեսնես, որ քեզ յայտնվում է ու քեզ հետ խօսել է ուղղում:

Աստուած Կեանք: — Այո, դու նորան կտեսնես այն տեղ ուր
որ մութը պատում է մահկանացուի աչքը: Նա իւր փառքովը
կպատահի քեզ քո կեանքիդ ընթացքումն, երբ որ ուրիշ մահ-
կանացուք շփոթուած կանգնած կմնան ու զարմացած կլինին
անկեանք մի պատահմունքի հրաշալի զօրութեան վերայ, որոյ
մասին իրանց խելքն, իրանց հակառակելով, կշուարտւին,
կմոլորուին: Դու նորան կճանաչես քո կեանքիդ տարօրինակ
խառն հանգամանքների մէջ, որ վերջապէս միշտ բաղդաւոր
կերպով կպարզուին՝ դու նորան կտեսնես քո գլխիդ եկածնե-
րից դուրս գալու ճանապարհը չգտնելու բաւիղի մէջ, երբ որ
նորա հայրական Ձեռը ջերմ սիրով կբռնի քեզ, երբ որ իսկ
ժամանակն է, որ նա քեզ հասնի ու անել դրութիւնիցդ քեզ
դուրս հանի:

Երբ որ, շատ քիչ անգամ պատահող մի հանդիսաւոր ժա-
մում երկնային օրհնութիւնը կիջնի քո մի գործիդ վերայ, երբ
որ մարդիկ, որ շատ անգամ մինչև քեզ ու քո անձդ էլ չէին
ուղղում ճանաչել, թող թէ քեզ գին գնել իրանց մաքիցն անց-
կացնէին, երբ որ մարդիկ, ասումեմ, վերջապէս խղճահար-
ուած, սիրտները շարժած, կճանաչեն, քեզ կխոստովանին,
ու կընդունին քո արժանաւորութիւնդ, երբ որ ամենայն բարի
մարդոց սէրը կընդմիջի երկարատեւ լռութիւնն ու կճանաչի
քո աղնուամտութիւնդ, որ քանի ու քանի փորձերով անու-
րանալի կերպով տեսնուել ու հաստատուել է, երբ որ այս աշ-
խարհիս վերայ քո ետեւիցդ կգայ Աստուծոյ օրհնութիւնն

ամեն տեղ, ուր որ գնաս, ինչ որ անելու լինիս, այն ժամանակ, ով քրիստոնեայ, այն ժամանակ դու Աստուած կտեսնես, որ քեզ միշտ սիրում էր. Աստուած կտեսնես, որ քեզ համար մի յաղթանակ էր պատրաստում, որ, այս աշխարհիս վերայ քեզ փառաւորցնելով, մխիթարի. — դու Նորան կտեսնես, Նորանով ազատ շունչ կքաշես, Նորա քեզ պարգեւած հոգւոյ երջանկութիւնը քո սրտիդ մէջ առատօրէն զեղուիլը կզգաս ու կիմանաս:

Դու Նորան կտեսնես նաև այն ժամանակ, երբ որ աստուածային անփոփոխելի վճիռը քեզ դէպի մութ անդուգքը, դէպի գերեզմանդ կտանի: Երբ որ անհաւատարիմ բաղդիդ հետ, անհաւատարիմ բարեկամներդ էլ քեզնից իրանց երեսը շուռ կտան, երբ որ կեանքիդ ամեն մի շատ փոքրիկ ուրախութիւնն էլ քեզնից հեռու կփախչի ու քեզ ընկեր կմնայ միայն քո սրտիդ ցաւն. — այն ժամանակն էլ դու Աստուած կտեսնես, քո արտասուքներիդ մէջը կգտնես Նորան: Քո անբաղդութիւններիդ կէս գիշերումն՝ արեգական լուսի նման՝ կլուսաւորի նա քո միտքդ՝ ու դու կհասկանաս և կխոստովանիս, որ յաւիտեան հաւատարիմն քեզ հաւատարիմ է, նա քեզ չի թողնիլ:

Աստուած Գեանէլ. — Նորա հետ Յիսուսով միացած, քո հոգիդ միշտ կպատահի Ա. Գեանէլի: Նա կյայտնուի քեզ քո հոգւոյդ մէջ, երբ որ դու ջերմեռանդութիւնով լցուած սրտովդ աղօթք անելով կխոնարհիս ու ծունր կդնես Նորա առաջն: Այսպէս տեսաւ Յիսուս Նորան, երբ որ Գէթսեմանիումն աղօթք անելով, մաքառում ու դէմ էր դնում իւր մարդկային բնութեանն. երբ որ նա, խաչի վերայ մեռնելու ժամանակն, աշխարհի փրկութեան համար էր աղօթք անում, և երբ որ նա յաղթելով մահուան ու գերեզմանին, զարմանքից ապշած աշխարհի առաջն երևեցաւ:

Ու մի ժամանակ դու, կատարելութեանդ հասած քրիստոնեայ, աւելի պարզ կերպով Աստուածդ կտեսնես, երբ որ, մահուանդ ժամանակ, փակուող աչքերդ այլ ևս աշխարհօճանաչել չեն կարողանալ, այն ժամանակ քեզ կբացուի երկինք, երբ որ մութ աշխարհօ քո առաջդ մի երազի պէս կանհետանայ: Աստուածայինն այն ժամանակ քո մէջդ բոլորովին

իւր կապերից արձակուած ու ազատ կլինի, երբ որ այն, ինչ որ քո մարդկային հողեղէն մասն է, փռւլ կգայ և իբրեւ կըղկղանք ցած կթափուի:

Այն ժամանակ, այն այն ժամանակ, ու իմ անմահ հոգի, երբ որ քո կեանքիդ լաւագոյն ժամը կխփի, որ աշխարհիս վերայ՝ Դեռել է ասվում՝ ու երկնքումն՝ Ղարթնել — այն ժամանակ դու Աստուած կտեսնես աւելի փառաւոր կերպով, քան թէ այս աշխարհումս կարող ես զգալ ու իմանալ:

Ես Քեզ կտեսնեմ՝ Քո անճառելի մեծ վայելչութեանդ մէջ, ու այժմ ինձ դեռ ևս աներեւոյթ Աստուած, և այն ժամանակ միայն իմ փափագս, որ կատարուած կլինի, ինձ հրճուանքով ու հիացումով կլցնի: Ես Քեզ կտեսնեմ, երբ որ, երկրաւոր կապերիցս արձակուելով, իբրեւ մաքուր և պարզ հոգի՝ կվերագառնամ իմ իսկական հայրենիքս, որ տեղից որ դուրս եմ եկել: Ինչու որ ես Քեզանիցն եմ առաջ գալի, յաւիտենականութեան ծոցից դուրս կանչեցիր, հանեցիր Նու ինձ հոգեւորող կայծն, որ վերագառնում է դէպի բոլորովին լոյսդ:

Ես Քեզ կտեսնեմ: — Ահ, որպիսի երջանկութիւն կայ արդէն այդ հրճուանքին արժանանալու յուսոյ մէջ: Այն ժամանակ կթռչեմ ես դէպի իմ գերագոյն կատարելութեանս նպատակը, տիեզերքի գաղտնիքների քողը կվերցուի իմ աչքիս առաջն, ու կլուսաւորեն ինձ ամեն կողմից, երջանկութիւններն որոյ համար այս աշխարհիս վերայ այնպիսի մի բառ չկայ, որով մեզ բացատրէինք ու մի անուն չկայ, որով հասկանայինք. — ես Քեզ կտեսնեմ այն ժամանակ, երբ որ ինքս էլ քո շնորհօքդ աւելի կատարելութեան հասած կլինիմ, ես որ քո անսահման տիեզերքի մի մասն եմ, և որ ստեղծուած եմ քո որդեգրութեանդ աւելի բարձր աստիճանին հասնելու: Որպիսի հրճուանքով քեզ երկրպագութիւն կանեմ, երբ որ երանելիների լուսոյ թագաւորութիւնը ինձ կպատի ու պայծառացած արգարների ու անմահների և միլիոնաւոր աշխարհների երամների հետ Քեզ՝ Աստուած գովելով, ալէլուիա կասեմ բարձր ձայնով, երբ որ երկնային՝ յաւիտենական ճանապարհն դէպի միշտ անճառելի երջանկութիւններն պարզ ու պայծառ կերպով իմ առաջս բացուած կտեսնեմ, երբ որ այն տեղ, վերեւումը կպտռեմ իմ հոգւոյս սիրելիներին, որոնք

